

MUSTAQILLIK DAVRI SHE'RIYATINING G'OYAVIY-BADIIY XUSUSIYATLARI

*Buloqboshi tumani 2-son texnikumi
ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi
Karimova Charosxon Ibroximjon qizi*

Annotatsiya.

Mazkur maqolada O'zbekiston mustaqilligi davri she'riyatining o'ziga xos xususiyatlari, g'oyaviy yo'nalishlari hamda badiiy-estetik tamoyillari tahlil qilinadi. Mustaqillik yillarida yaratilgan she'riy asarlarda Vatan, milliy qadriyatlar, erkinlik, ma'naviyat va inson ruhiyati masalalarining aks etishi yoritilgan. Tadqiqot natijasida mustaqillik davri she'riyati o'zbek adabiyotining yangi bosqichini boshlab bergani hamda milliy tafakkur rivojiga katta hissa qo'shigani aniqlangan.

Kalit so'zlar: mustaqillik, she'riyat, Vatan, milliy qadriyatlar, erkinlik, ma'naviyat, badiiy tafakkur, adabiyot.

Kirish.

1991-yilda O'zbekiston Respublikasining davlat mustaqilligiga erishishi mamlakat hayotining barcha jabhalarida bo'lgani kabi adabiyot va san'at taraqqiyotida ham yangi davrni boshlab berdi. Mustaqillik tufayli ijodkorlar erkin fikrlash, milliy qadriyatlarni tiklash va tarixiy haqiqatlarni badiiy ifodalash imkoniyatiga ega bo'ldilar. Mustaqillik davri she'riyati o'zbek adabiyotining eng muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib, unda Vatanga muhabbat, milliy o'zlikni anglash, ajdodlar merosiga hurmat, inson erki va ma'naviy kamolot kabi masalalar yetakchi mavzuga aylandi. Ushbu davr she'riyati nafaqat badiiy-estetik jihatdan, balki ma'naviy-ma'rifiy ahamiyati bilan ham alohida e'tiborga loyiqdir.

Mazkur maqolaning maqsadi mustaqillik davri she'riyatining asosiy g'oyaviy-badiiy xususiyatlarini tahlil qilish hamda uning o'zbek adabiyoti taraqqiyotidagi o'rnini aniqlashdan iborat.

Tadqiqot metodologiyasi.

Tadqiqot jarayonida tarixiy-qiyosiy, tahliliy va tavsifiy metodlardan foydalanildi. Mustaqillik davri she'riyatiga oid ilmiy manbalar, adabiy tadqiqotlar hamda zamonaviy o'zbek shoirlarining asarlari o'rganildi.

Shuningdek, she'riy asarlardagi mavzu va g'oyalar, obrazlar tizimi hamda badiiy tasvir vositalari adabiyotshunoslik mezonlari asosida tahlil qilindi.

Tadqiqot natijalari.

Vatan va istiqloq mavzusining yetakchi o'rni.

Mustaqillik davri she'riyatining eng muhim mavzularidan biri Vatan va istiqlol g'oyasidir. Shoirlar mustaqillikni xalqning asriy orzusi sifatida talqin qilib, uning qadriyatini badiiy vositalar orqali yoritdilar.

Bu davr she'rlarida Vatan nafaqat geografik hudud, balki milliy g'urur, tarixiy xotira va ma'naviy qadriyatlar timsoli sifatida tasvirlanadi. Shoirlar istiqlolni ulug'lash orqali yosh avlod qalbida vatanparvarlik tuyg'ularini shakllantirishga intildilar.

Milliy qadriyatlar va tarixiy xotira.

Mustaqillik yillarida milliy meros va tarixiy shaxslar obraziga murojaat qilish kuchaydi. Shoirlar xalqning boy tarixi, buyuk ajdodlari va madaniy merosini badiiy talqin etishga alohida e'tibor qaratdilar.

Natijada she'riyatda milliy o'zlikni anglash, tarixiy xotirani tiklash va ajdodlar merosiga hurmat ruhidagi asarlar ko'paydi. Bu esa milliy tafakkurning rivojlanishiga xizmat qildi.

Inson va ma'naviyat masalalari.

Mustaqillik davri she'riyatida inson ruhiyati, ma'naviy kamolot va axloqiy qadriyatlar masalasi muhim o'rin egallaydi. Shoirlar inson qalbining nozik kechinmalarini, hayot mazmuni va ezgulik haqidagi qarashlarni falsafiy mushohadalar orqali ifodaladilar.

Bu davr she'rlarida mehr-oqibat, halollik, adolat va insonparvarlik kabi tushunchalar keng yoritildi. Natijada she'riyatning tarbiyaviy ahamiyati yanada ortdi.

Badiiy izlanishlar va uslubiy yangilanishlar.

Mustaqillik davri she'riyati shakl va mazmun jihatidan ham yangilandi. Shoirlar an'anaviy she'riy usullar bilan bir qatorda zamonaviy badiiy tasvir vositalaridan ham foydalanishni boshladilar.

Erkin she'r, ramziy obrazlar, falsafiy mushohadalar va individual uslubning kuchayishi ushbu davr she'riyatining muhim xususiyatlaridan biri hisoblanadi. Bu esa she'riyatning badiiy imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qildi.

Muhokama.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, mustaqillik davri she'riyati o'zbek adabiyotining yangi bosqichini shakllantirdi. Avvalgi davrlarda cheklangan ayrim mavzularning erkin yoritilishi ijodkorlarga keng imkoniyatlar yaratdi.

Mustaqillik tufayli milliy qadriyatlar va tarixiy haqiqatlar adabiyotning asosiy mavzularidan biriga aylandi. Shoirlar Vatan, xalq va inson taqdiri bilan bog'liq masalalarni chuqur falsafiy mushohada asosida yoritishga muvaffaq bo'ldilar.

Shuningdek, badiiy tafakkurning erkinlashuvi natijasida she'riyatda yangi obrazlar, uslublar va poetik izlanishlar yuzaga keldi. Bu holat o'zbek she'riyatining jahon adabiy jarayonlari bilan uyg'un rivojlanishiga zamin yaratdi.

Mustaqillik davri she'riyati yosh avlodni milliy g'urur, vatanparvarlik va ma'naviy barkamollik ruhida tarbiyalashda ham muhim vosita bo'lib xizmat qilmoqda.

Xulosa.

Xulosa qilib aytganda, mustaqillik davri she'riyati o'zbek adabiyotining taraqqiyotida muhim o'rin tutadi. Ushbu davr she'riyatida Vatan va istiqlol g'oyasi, milliy qadriyatlar, tarixiy xotira, inson ruhiyati va ma'naviy kamolot masalalari yetakchi mavzuga aylandi.

Shoirlarning erkin ijodiy izlanishlari natijasida she'riyatning badiiy imkoniyatlari kengaydi va yangi poetik uslublar shakllandi. Mustaqillik davri she'riyati nafaqat adabiy, balki ma'naviy-ma'rifiy ahamiyati bilan ham bugungi jamiyat hayotida muhim o'rin egallaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Karimov I. A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. Qo'chqorov N. Hozirgi o'zbek adabiyoti. – Toshkent: Tafakkur, 2019.
3. Yo'ldoshev Q. Adabiyot: o'qitish va tahlil masalalari. – Toshkent: O'qituvchi, 2018.
4. Umurov H. Adabiyot nazariyasi. – Toshkent: Sharq, 2016.
5. Zamonaviy o'zbek she'riyati namunalari. – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot, 2020.